

Motion till riksdagen 2007/08:A405

av **Leif Jakobsson m.fl. (s)**

Flyktingpolitik och integration

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kommunernas skyldighet att ta emot flyktingar och deras anhöriga.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om uppdraget till Migrationsverket och andra statliga myndigheter att aktivt arbeta för att få till stånd regionala överenskommelser om flyktingmottagning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över lagen om eget boende (EBO).¹
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av resurser till kommunerna.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att skapa en individualiserad introduktion till etablering och arbete.

¹ Yrkande 3 hänvisat till SfU.

Fel! Okänt namn på

Motivering

Sverige har ett stort ansvar att ta emot människor som befinner sig på flykt undan krig, katastrofer och förtryck. Sett i förhållande till folkmängd tog Sverige emot 1,9 asylansökningar per 1 000 invånare under 2006. Det är betydligt fler än EU-genomsnittet. Men en sant generös flyktingpolitik måste även värna om de nyanlända, ge dem bästa tänkbara möjligheter att komma in i samhället, få jobb och bostad och skapa sig ett gott liv. För att undvika underströmmar av negativa attityder bland medborgare och politiker måste politiken ha en tydlig struktur och det måste råda stor öppenhet kring dess förutsättningar och problem. Så länge vi misslyckas med dessa åtaganden kan vi inte säga att Sverige för en generös flyktingpolitik.

Efter att ha minskat under flera år i början av 2000-talet har antalet nyanlända flyktingar och invandrare till Sverige på kort tid blivit mycket större. Ökningen är motsatt den generella trenden för länderna i Europa.

År 2005 ansökte 17 530 personer om asyl i Sverige. 2006 steg antalet asylsökande till 24 300, delvis som en konsekvens av den tillfälliga lagstiftningen för prövning av verkställighetshinder. Härutöver kom många genom familjeåterföreningar, så kallad anhöriginvandring. Migrationsverket bedömde länge att ökningen av antalet flyktingar var tillfällig. Men nu prognostiserar verket att 40 000 personer kommer att söka asyl i Sverige under 2007 och att mottagningen kommer att ligga kvar på samma höga nivå även följande år. Andelen som får uppehållstillstånd väntas dessutom öka, liksom anhöriginvandringens andel av den totala invandringen. Migrationsverkets prognos för perioden 2007–2010 visar ett behov av 30 000–34 000 introduktionsplatser årligen, vilket är en kraftig ökning jämfört med åren 2001–2005 då behovet var 9 000–13 000 platser per år. Situationen kompliceras av att mottagandet är mycket ojämnt fördelat. Ett litet antal kommuner som redan har hög invandrartäthet tar idag emot större delen av alla nyanlända. Ett exempel är Malmö där 3 000 flyktingar och invandrare kommunplacerades under 2006. Det motsvarar 10 mottagna per 1 000 invånare under ett enda år.

Regeringen har vidtagit en del tveksamma åtgärder för att möta den uppkomna situationen. Bland annat har man infört så kallade instegsjobb, höjt den schablonersättning som kommunerna får för introduktionen något och beslutat att förlänga den särskilda ersättningen för varje mottagen flykting under åren 2007–2009. Regeringen har lagt ned Integrationsverket och överfört dess uppgifter till andra myndigheter. Dessutom har man tillsatt en utredning som ska se över och lämna förslag om ansvar, utformning och finansiering av flyktingmottagandet i framtiden. Utredningsuppdraget omfattar bland annat ansvarsfördelningen mellan statliga myndigheter, kommuner och andra aktörer, den statliga ersättningen för flyktingmottagandet, individens försörjning under den första tiden efter uppehållstillståndet samt hur arbetslivsinriktade insatser kan kombineras med språkutbildning. Utredningen ska dock redovisas först den 2 juni 2008 då tiotusentals nyanlända redan kommit till Sverige.

Vi menar att de vidtagna åtgärderna är helt otillräckliga och att tidsperspektivet för utredningen är orimligt i den akuta situationen. Nedläggningen av Integrationsverket är kontraproduktiv då den medför stora organisationsförändringar, kompetensförlust och osäkerhet under en period när antalet flyktingar ökar kraftigt och alla resurser måste utnyttjas optimalt.

När Integrationsverket lades ned övertog Migrationsverket ansvaret för att teckna överenskommelser om flyktingmottagande med kommunerna utifrån underlag från länsstyrelserna, prognoser över det förväntade antalet nyanlända och analyser av situationen på bostads- och arbetsmarknaden i kommunerna. Men de grundläggande förutsättningarna förändrades inte.

I en akut krissituation tänker man inte långsiktigt. Studier visar att många flyktingar sedan de väl fått kunskap om förhållandena på arbets- och bostadsmarknaden önskar en annan placering men upplever att de inte kan få hjälp med detta. Kommunerna har samtidigt påpekat att EBO har blivit OBO – ett ovärdigt och omänskligt boende. I praktiken innebär systemet att kommunen kan säga nej till att teckna avtal om mottagningsplatser men inte ens får information när nyanlända själva väljer att söka sig dit som EBO. Till Göteborg beräknas 2 500 flyktingar anlända under 2007 istället för avtalade 1 000. I Malmö finns cirka 1 700 personer i EBO. I kommuner som Värmdö har samtidigt avtalade mottagningsplatser stått tomma. Nu väljer alltför många nyanlända EBO, nära 60 procent under första kvartalet 2007 jämfört med 53 procent 2006 och 36 procent 2005.

De otvetydliga förutsättningarna ger kommunerna stora svårigheter med att planera för en bra introduktion. När nyanlända koncentreras till storstädernas förortsområden får det kraftigt negativa konsekvenser. Segregationen förstärks och trångboddheten blir allt värre. Kommunerna rapporterar om svårigheter att arrangera en bra skolgång för barnen. Familjeåterföreningar sker ofta utan att det finns ett tillfredsställande boende. De sociala myndigheterna har svårt att arbeta med de personer som själva har fått uppehållstillstånd men som har inneboende i EBO. När en person av olika anledningar inte kan bo kvar i sitt eget boende tvingas kommunen ta ansvar för boendekostnaden. Dessutom finns gott om forskning som ger stöd för uppfattningen att EBO försvårar arbetsmarknadsinträdet, vilket är särskilt allvarligt då det råder samstämmighet om att arbete är det viktigaste villkoret för en framgångsrik integration.

Forskarna Mats Hammarstedt och Maria Mikkonen vid Växjö universitet har till exempel visat att flyktingar som flyttar till storstadskommuner tidigt efter ankomsten till Sverige försämrar sina möjligheter till sysselsättning. Mats Hammarstedt har också funnit att arbetsmarknadsposition i betydande utsträckning ärvs över generationer för olika invandrargrupper, vilket är ett starkt argument för ett system som ger snabbast möjliga arbetsmarknadsinträde.

Vi menar att regeringens strävan att underlätta processen att teckna fler avtal om mottagningsplatser med fler frivilliga kommuner inte är tillräcklig. Så länge mottagningsystemet inte förändras i grunden kommer oförutsägbarheten och andra problem att kvarstå. Så länge kommunföreträdare kan säga ja eller nej till att skriva avtal och skicka signaler till sin befolkning om flyk-

Fel! Okänt namn på

tingmottagning som en börda istället för ett gemensamt ansvar riskerar vi att negativa attityder uppkommer och får fäste.

Migrations- och asylpolitiken är ett nationellt ansvar. Det innebär att Migrationsverket inte bör befrias från ansvar förrän ett varaktigt boende ordnats.

En del kommuner är för små för att kunna erbjuda en väl fungerande mottagning. Men redan i dag finns det möjligheter för små kommuner att av ekonomiska och verksamhetsmässiga skäl gå ihop i nya regionala samverkansformer och kombinera sina möjligheter till bostäder, utbildning och arbete. Vi menar att Migrationsverket och andra statliga myndigheter bör få i uppdrag att arbeta aktivt för att stödja sådana regionala överenskommelser.

Forskare har kritiserat att bostadsmarknaden styr var flyktingar placeras när alla studier tydligt visar att det istället borde vara arbetsmarknaden som styr. Under en introduktionsperiod bör Migrationsverket i dialog med den enskilde och utifrån dennes yrkesbakgrund, familjesituation, utbildningsbehov, kontakter med vänner och släktingar i Sverige med mera hänvisa till fasta introduktionsplatser på den eller de bostadsorter där chansen är bäst för individen att få arbete, boende och en god introduktion. Möjligheten att välja ett eget boende kan kvarstå, men detta bör ske i dialog med Migrationsverket och inom ramen för ett system där kommunen ges möjlighet att godkänna kvaliteten i boendet.

Kommunerna bör också ges bättre förutsättningar i form av stöd, ekonomi och kunskap för att kunna ge de nyanlända en god start. Bland annat måste ersättningen för anhöriginvandrarna ses över. En stor del av denna grupp behöver introduktion med sfi och andra insatser på samma sätt som flyktinggruppen. Även ersättningen för asylsökande barns skolgång måste ses över. För dem får kommunerna idag schablonbelopp enligt ett system som är konstruerat utifrån en situation där de asylsökande barnen är få och ”går in på marginalen”. Vi vill att ersättningen istället beräknas på motsvarande sätt som intrakommunal ersättning för skolplatser.

En framgångsrik introduktion måste vara individualiserad och fokusera på etablering och arbete. Idag kan en person träffa 14 handläggare och lärare innan han eller hon gått igenom introduktionen. Bristande planering och andra strukturproblem får negativa konsekvenser för både individen och samhället. Ett bonussystem för den som klarar sfi är inte någon lösning eftersom det lägger hela ansvaret på individen och skjuter strukturproblemen under mattan. Vi menar att det istället krävs en strukturförändring av introduktionen och sfi. Kommunerna bör fortsatt ha ansvaret för genomförandet av introduktionen, men fördelningen av ansvaret för introduktionsperiodens genomförande och finansiering måste tydliggöras och utformas som ett trepartsavtal mellan stat, kommun och individ.

Den viktigaste förutsättningen för en framgångsrik introduktion är tidig kontakt med arbetsmarknaden. Därför måste det vara möjligt för de nyanlända att skriva in sig på arbetsförmedlingen så snart som möjligt. Undervisningen i svenska för invandrare (sfi) bör inte vara en egen skolform utan en helt integrerad del av introduktionen med en tydlig individanpassning och yrkesinriktning. Utgångspunkten måste vara att de nyanlända är attraktiv arbetskraft. Fler parter, som branschorganisationer, högskolor och Arbets-

Fel! Okänt namn på

marknadsverket, måste vara med i arbetet med att utforma introduktionsprogrammen så att dessa bättre kan skräddarsys efter arbetsmarknadens krav.

För genomförandet av introduktionen får kommunerna en statlig schablonersättning som regleras i ersättningsförordningen (1990:927) och som ska täcka kostnader för försörjning, boende, sfi, kompletterande utbildning, praktik, tolkhjälp med mera under 3,5 år. För att möjliggöra en individualiserad introduktion anser vi att en differentierad ersättning bör införas.

Stockholm den 5 oktober 2007

Leif Jakobsson (s)

Christer Adelsbo (s)

Luciano Astudillo (s)

Kerstin Engle (s)

Christin Hagberg (s)

Inger Jarl Beck (s)

Ylva Johansson (s)

Hillevi Larsson (s)

Göran Persson i Simrishamn (s)

Siw Wittgren-Ahl (s)

Leif Pagrotsky (s)

Yilmaz Kerimo (s)

Tommy Waidelich (s)

Ann Arleklo (s)

Bo Bernhardsson (s)

Marie Granlund (s)

Kent Härstedt (s)

Morgan Johansson (s)

Anders Karlsson (s)

Ronny Olander (s)

Claes-Göran Brandin (s)

Lars Johansson (s)

Gunilla Carlsson i Hisings Backa (s)

Catharina Bråkenhielm (s)